

Автономність проявляється в самовизначенні і незалежності, здатності протистояти соціальному тиску, думати і поводити себе незалежно, оцінюванні себе, виходячи із особистих стандартів, саморегуляції власної поведінки.

На думку психологів гуманістичного напрямку, автономність є головним критерієм психічного здоров'я особи, її цілісності і повноти. Особистість, що турбується про себе – автономна, незалежна і вільна, проте це не означає відчуження і самотність. В термінах Е. Фромма автономність – це позитивна свобода для саморозвитку, запорука самостійного та свідомого вибору, коли людина бере відповідальність за власні вчинки [6].

С. К. Нартова-Бочавер пов'язує автономну поведінку з психологічною суверенністю: "...здатність людини контролювати, захищати і розвивати свій психічний простір, який ґрунтується на узагальненому досвіді успішної автономної поведінки" [4, с. 11]. Формувати власну автономність означає підтримувати себе у будь-якій ситуації, поводити себе незалежно від обставин, приймати самостійні рішення, тобто розвивати власну самостійність, індивідуальність.

Отже, автономність як здатність протистояти соціальному тиску, бути незалежним, приймати самостійні рішення, брати відповідальність за свої вчинки спрямовує поведінку підлітка, дає можливість отримувати власний життєвий досвід.

У контексті нашого дослідження автономність детермінує розвиток впевненості у собі в підлітковому віці.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Аналіз літературних джерел дав можливість зробити висновок про те, що наше теоретичне припущення підтвердилося. Автономність є однією з особистісних детермінант впевненості у собі в підлітків

Рівень розвитку впевненості у собі взаємопов'язаний з рівнем прояву автономії в підлітків

Подальші дослідження будуть проводитись у напрямку вивчення інших особистісних детермінант впевненості у собі в підлітків.

Використана література:

1. *Божович Л. И.* Проблемы формирования личности / Л. И. Божович ; под ред. Д. И. Фельдштейна. – М. : Ин-т практической психологии ; Воронеж : НПО "МОДЭК", 1997. – 352 с.
2. *Булах І. С.* Психологічні основи особистісного зростання підлітків : дис. докт. психол. наук: 19.00.07 / Ірина Сергіївна Булах ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2004. – 581 с. – С. 129-132.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долінська, З. В. Огороднійчук та ін. – 2-ге вид. – К. : Каравелла, 2009. – 400 с.
4. *Нартова-Бочавер С. К.* Человек суверенный: психологическое исследование субъекта в его бытии / С. К. Нартова-Бочавер. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с. – (Серия "Учебное пособие").
5. *Пиаже Ж.* Избранные психологические труды / Ж. Пиаже // Пер. с франц. – М. : Межд. Пед. Академия, 1994. – 680 с.
6. *Фромм Э.* Человек для себя / Эрих Фромм. – Мн. : Коллегиум, 1992. – 253 с.

Аннотация

Теоретическое обоснование автономности как личностной детерминанты уверенности в себе у подростков.

Annotation

Autonomy as the determination of self-reliance of teenagers is learn here.

УДК 303.446.2:316.28:316.454.52

Щілінська Г. В.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ АСПЕКТ ВИЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА СПОСІБ СПІЛКУВАННЯ

В сучасному світі гостро постає проблема комунікації та спілкування, під якою мається на увазі застосування смислового методу обміну тією чи іншою інформацією, передачею певних повідомлень та особистою взаємодією індивідів один з одним.

Якщо ж враховувати специфіку менталітету, проблему можливого міжнародного мовного бар'єру, то особливого значення набуває міжкультурна комунікація. Під цим терміном слід розуміти адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних культур [2, с. 389]. В свою чергу, особливе значення надається й культурному аспекту, який являє собою певну систему норм, цінностей, правил поведінки, які притаманні тому чи іншому народу або нації.

Міжкультурна комунікація не може відбуватися без соціальної взаємодії. Розуміння та сприйняття одне одного під час спілкування надає великий поштовх до подальшої реалізації плідних комунікативних стосунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, і на які

спирається автор. Проблема міжкультурної комунікації як особливому аспекту вияву соціальної взаємодії та способу спілкування присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених як О. М. Кулакової, В. Межуєва, П. І. Осипова, Б. В. Слюцинського. Останніми роками розроблено ряд концепцій, в яких концептуалізуються чинники сфери спілкування, зокрема такими вченими як М. М. Бахтіним, В. С. Біблером, Н. А. Победою тощо. Наприклад, В. С. Біблер розглядає культуру як унікальний і універсальний спосіб спілкування, причому не тільки в рамках свого соціуму, але й у масштабі всього людства. На думку науковця, у ХХ столітті типологічно різні культури (цілісні кристали творів мистецтва, релігії, моральності...) втягуються в один часовий і духовний "простір" дивно і болісно, сполучається одна з одною, майже по-боровськи "доповнюють", тобто виключають і припускають одна одну [1, с. 32].

Метою статті є дослідження значення такого чинника як міжкультурні комунікації як особливого аспекту вияву соціальної взаємодії та способу спілкування.

Об'єктом дослідження є міжкультурні комунікації.

Предметом дослідження є міжкультурні комунікації як чинник вияву соціальної взаємодії та способу спілкування.

Розгляд особливостей міжкультурної комунікації як особливого аспекту вияву соціальної взаємодії та способу спілкування варто розпочати з визначення змісту понять, що до нього входять. Для цього проаналізуємо поняття "комунікація", "міжкультурна комунікація", "соціальна взаємодія", "спосіб спілкування".

Комунікація – безпосередній акт спілкування, локація між двома і більше індивідами, побудована на взаєморозумінні. Це способи, за допомогою яких люди вибудовують відносини з іншими та розуміють почуття та думки інших [3, с. 318].

Під міжкультурною комунікацією слід розуміти: обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур, оскільки саме мова являє собою символічний код культури певного народу.

Одними з найбільш вагомих чинників, що впливають на міжкультурну комунікацію є:

- національно-культурні чинники;
- мова, як засіб пізнання, збереження та передачі інформації.

Зрозуміло, що міжкультурна комунікація є особливим аспектом вияву соціальної взаємодії.

Соціальна взаємодія – це форма соціальних зв'язків, що реалізуються в процесі обміну діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками та при взаємному впливі людей, соціальних спільнот; це також система взаємообумовлених соціальних дій, пов'язаних циклічно певною залежністю, при якій дія одного суб'єкта є одночасно причиною і наслідком у відповідь дій інших суб'єктів.

Міжкультурна комунікація має ряд особливостей, до яких слід включити культуру, яка відображає особливості способу життя, цінності, що притаманні як кожному народу, так і окремій особистості. Прояв культури залежить від багатьох факторів, таких як:

- виховання, яке входить в процес соціалізації особистості. В процесі свого розвитку людина набуває та закріплює певні правила поведінки, які в подальшому застосовує в житті;
- духовні феномени, що є складовими всіх історичних форм культури: віра, мрія, надія, сподівання тощо. Сюди ж можна додати широкий спектр людських уподобань, предметів духовних почуттів, які набувають значення вищих цінностей – Вітчизна, рідна домівка, нація, Бог;
- знання та дотримання правових законів як у межах своєї держави, так і загальноприйнятих, соціальних.

Вагомою рисою міжкультурного спілкування є загальнолюдська спорідненість. Вона полягає в тому, що будь-який діалог виникає не з причин існування різноманітних культур, а саме з усвідомлення особистості в потребі спілкування та згуртованості.

Така спорідненість виникла після того, як індивід відчув себе індивідуальністю, розумною та свідомою особистістю, здатною відповідати за свої вчинки та відстоювати свої права. Таким чином, розвинулось і відчуття причетності до людського роду. Усвідомлення загальнолюдської спорідненості породжує потребу не лише в діалозі всередині своєї культурної групи чи, наприклад, держави, а і в здійсненні комунікації з представниками інших груп та націй.

Характерною рисою сучасного світу є не тільки інтенсивний діалог культур, але і взаємопроникнення культур. Динамічні процеси сприяють формуванню єдиної світової спільноти. У той же час, вони супроводжуються іншими, протилежними їм процесами, спрямованими на визначення культурної ідентичності, підкреслення унікальності культур, встановлення культурної автономії, – і в цьому полягає відмінна риса сучасної культурної ситуації.

У контексті нашого дослідження розглянемо мову, яка відіграє знакову роль в реалізації міжкультурної комунікації. Вона являє собою систему звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення; правила мови нормалізують використання знаків та їх функціонування як засобів людського спілкування. Мова – це найважливіший засіб спілкування та пізнання.

Знання мов, їх практичне застосування говорить про розвиненість культурного рівня особистості. Насамперед, мова є частиною культурного менталітету, який складає сферу духу, норм та цінностей. За допомогою мови, тобто правильного її вираження, ми можемо викликати в співрозмовника певні емоції,

встановити тривалі контакти на базі досягнутого взаєморозуміння, збагатити себе новою інформацією, отриманою від іншого учасника діалогу. Таким чином, мова виступає як функціональна система елементів, пов'язаних визначними відносинами, а головна її функція – комунікативна.

На думку вітчизняних науковців науковців, саме в національній мові відбиваються моральні, культурні, етичні цінності соціуму [2, с. 390]. Вивчення іноземних мов має здійснюватись на основі вільного володіння рідною мовою, так як лише вона дозволяє особистості самоідентифікуватись з власною культурою й вступати в міжкультурний комунікаційний процес у якості активного, повноважного й відповідального суб'єкта. Під час спілкування важливо пам'ятати і про мовний етикет. Це – сукупність правил, принципів і конкретних форм спілкування, синонім культури спілкування.

Таким чином, розуміючи тісний взаємозв'язок культури та мови, можемо зробити акцент на ціннісних та комунікативних аспектах. Звідси звертаємо особливу увагу на розвиток та збагачення культурно-утворюючих норм, установок, цінностей та орієнтацій.

За визначенням Б. В. Слющинського, міжкультурна комунікація – це взаємодія культур двох індивідів (індивіда і групи, групи і групи), в результаті якої відбувається пристосування одних ціннісних орієнтацій та норм поведінки до інших, їх взаємовпливи, поглинання чи витіснення і заміна одних іншими [5, с. 226].

Міжкультурна комунікація – це особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що встановлюються між двома або декількома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин. Вирішальне значення в процесах взаємодії культур набуває зміна станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і ознак способу життя людей під впливом зовнішніх імпульсів.

Таким чином, міжкультурна комунікація є особливим видом комунікації як смислового та ідеально-змістового аспекту соціальної взаємодії, що передбачає реалізацію процесу спілкування між носіями різних мов і різних культур. Співставлення мов і культур виявляє не тільки загальне, універсальне, а й специфічне, національне, самобутнє, що зумовлене розбіжностями в історії розвитку народів. Оскільки специфіка менталітету, національні особливості та відмінності будь-якого народу відображені у мові, то важливого значення набуває міжкультурна комунікація, адже в сучасному світі виникає потреба спілкування не тільки в межах своєї нації, а й з представниками інших народів.

Міжкультурна комунікація як особливий чинник соціальної взаємодії та способів спілкування, дозволяє співрозмовникам не тільки усвідомити єдність власного існування, а й висловити свій інтерес до досвіду інших, а також пізнати відчуття рівності.

Використана література:

1. Библер В. С. Культура. Диалог культур / В. С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 32.
2. Кулакова О. М. Міжкультурна комунікація як спосіб спілкування / О. М. Кулакова // Актуальні проблеми духовності : збірка наукових праць / М-во освіти і науки України; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг : Б. В., 2005. – Вип. 6. – С. 389-402.
3. Мацумото Д. Психология и культура / под ред. Д. Мацумото. – СПб. : Питер, 2003. – С. 718.
4. Межуєв В. Діалог як спосіб міжкультурного спілкування в сучасному світі В. Межуєв // Філософська думка. – 2011. – № 4. – С. 90-101.
5. Осипов П. І. Про деякі аспекти міжкультурної комунікації / П. І. Осипов // Психолого-педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання мовознавчих дисциплін у вищій та середній школі : матеріали наукової конференції. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 1998. – С. 9-13.
6. Слющинський Б. В. Міжкультурна комунікація як феномен сучасної культури / Б. В. Слющинський // Нова парадигма. – 2004. – № 37. – С. 223-232.

Аннотація

В статті розглянуті різні трактування міжкультурної комунікації; обґрунтовані основні поняття даного дослідження; проаналізовані останні дослідження і публікації, в яких начато рішення даної проблеми, визначені фактори і особливості міжкультурної комунікації як окремого аспекта соціального взаємодіяння і способу спілкування.

Annotation

The article describes the different interpretations of intercultural communication, grounded concepts of the study, analyzed the latest research and publications, which have begun to solve this problem, the factors and characteristics of intercultural communication as a particular aspect of social interaction and communication mode.